

คำอธิบายสรุปสาระสำคัญ

พระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. ๒๕๒๖ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

๑. หลักการและเหตุผล

พระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. ๒๕๒๖ บัญญัติขึ้นเพื่อกำหนดให้ผู้มีสัญชาติไทยที่มีอายุตั้งแต่เจ็ดปีบริบูรณ์ถึงเจ็ดสิบปีบริบูรณ์และมีชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรต้องมีบัตรประจำตัวประชาชน เนื่องจากบัตรประจำตัวประชาชนเป็นเอกสารที่ทางราชการออกให้ไว้เพื่อใช้ในการพิสูจน์ทราบและยืนยันตัวบุคคลของผู้ถือบัตร และเพื่อใช้ประโยชน์กับทางราชการ เช่น การใช้สิทธิเลือกตั้ง การสมัครงาน การติดต่อธุรกิจการค้า การทำนิติกรรมสัญญา และการติดต่อประสานงานกับส่วนราชการหรือภาคเอกชน โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. ๒๕๒๖ ได้มีการแก้ไขปรับปรุงหลักเกณฑ์และวิธีการออกบัตรเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน และสอดคล้องกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการให้บริการประชาชนจำนวนสองครั้ง คือ พระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๒ และพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๔

๒. สาระสำคัญของกฎหมาย

๒.๑ คำนิยามศัพท์ที่สำคัญ (มาตรา ๔)

“ผู้ถือบัตร” หมายความว่า ผู้มีชื่อเป็นเจ้าของบัตร

“ทะเบียนบ้าน” หมายความว่า ทะเบียนบ้านตามกฎหมายทะเบียนราษฎร

“เจ้าพนักงานออกบัตร เจ้าพนักงานตรวจบัตร และพนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยแต่งตั้งให้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. ๒๕๒๖ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

๒.๒ คุณสมบัติของผู้ต้องมีบัตร (มาตรา ๕)

๑) ผู้มีสัญชาติไทยที่มีอายุตั้งแต่เจ็ดปีบริบูรณ์ ถึงเจ็ดสิบปีบริบูรณ์และมีชื่อในทะเบียนบ้าน

๒) ให้ผู้ที่มีอายุเกินเจ็ดสิบปีบริบูรณ์และบุคคลซึ่งได้รับการยกเว้นไม่ต้องมีบัตร ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านจะขอมีบัตรประจำตัวประชาชนก็ได้

๓) กฎหมายกำหนดให้มีบุคคลได้รับการยกเว้นไม่ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชนไว้ในกฎกระทรวงกำหนดบุคคลซึ่งได้รับการยกเว้นไม่ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. ๒๕๔๘ โดยให้สามารถใช้บัตรประจำตัวของบุคคลนั้นแทนบัตรประจำตัวประชาชนได้

๒.๓ ขั้นตอนและระยะเวลาการขอมีบัตรประจำตัวประชาชน

๑) ผู้ต้องมีบัตรให้ยื่นคำขอมีบัตรต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในหกสิบวัน โดยนับจากวันที่มีอายุครบเจ็ดปีบริบูรณ์ หรือวันที่ได้สัญชาติไทยที่ไม่ใช่โดยการเกิด หรือวันที่ได้กลับคืนสัญชาติไทย หรือวันที่ได้รับการเพิ่มชื่อตามกฎหมายทะเบียนราษฎร หรือวันที่พ้นจากสภาพได้รับการยกเว้น (มาตรา ๖) (ไม่เสียค่าธรรมเนียมการออกบัตร)

๒) ผู้ถือบัตรที่บัตรเดิมหมดอายุ ให้ยื่นคำขอมีบัตรใหม่ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในหกสิบวัน นับจากวันที่บัตรเดิมหมดอายุ (มาตรา ๖ ตรี) (ไม่เสียค่าธรรมเนียมการออกบัตร)

๓) ผู้ถือบัตรที่บัตรเดิมหมดอายุ สามารถจะยื่นขอทำบัตรก่อนวันที่บัตรหมดอายุหกสิบวันได้ (มาตรา ๖ ตรี วรรคสอง) (ไม่เสียค่าธรรมเนียมการออกบัตร)

/๔) ผู้ถือบัตร...

๔) ผู้ถือบัตรที่บัตรหายหรือถูกทำลาย หรือบัตรชำรุดในสาระสำคัญ หรือไปขอแก้ไขชื่อตัว ชื่อสกุล หรือชื่อตัวและชื่อสกุลในทะเบียนบ้าน ต้องขอมีบัตรใหม่หรือขอเปลี่ยนบัตรต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ภายในหกสิบวัน (มาตรา ๖ จัตวา) (เสียค่าธรรมเนียมการออกบัตรตามกฎหมายกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมและยกเว้นค่าธรรมเนียม พ.ศ. ๒๕๕๙ ฉบับละ ๑๐๐ บาท)

๕) ผู้ถือบัตรที่ขอย้ายที่อยู่จะขอเปลี่ยนบัตรต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ (มาตรา ๖ จัตวา วรรคสอง) (เสียค่าธรรมเนียมการออกบัตรตามกฎหมายกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมและยกเว้นค่าธรรมเนียม พ.ศ. ๒๕๕๙ ฉบับละ ๑๐๐ บาท)

๖) ผู้ที่มีอายุไม่ถึงสิบห้าปี การยื่นขอมีบัตร ขอมีบัตรใหม่ และขอเปลี่ยนบัตร ให้เป็นหน้าที่ของบิดา มารดา ผู้ปกครอง แต่ผู้ที่มีอายุไม่ถึงสิบห้าปีจะยื่นคำขอมีบัตรด้วยตนเองก็ได้ (มาตรา ๖ ฉ)

๗) บัตรประจำตัวประชาชนสามารถใช้ได้ตั้งแต่วันออกบัตร และจะมีอายุแปดปี โดยนับจากวันเกิดของผู้ถือบัตรที่จะถึงกำหนดภายหลังจากวันออกบัตร (มาตรา ๖ ทวิ) และบัตรที่ยังไม่หมดอายุในวันที่ผู้ถือบัตรมีอายุครบเจ็ดสิบปีบริบูรณ์ (บัตรตลอดชีพ) ให้ใช้ได้ตลอดชีวิต (มาตรา ๖ ทวิ วรรคสอง)

๒.๔ การขอมีบัตร การขอมีบัตรใหม่ หรือการขอเปลี่ยนบัตร ผู้ขอยื่นคำขอพร้อมด้วยหลักฐาน ประกอบคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามระเบียบกรมการปกครองว่าด้วยการจัดทำบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. ๒๕๕๔ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

๒.๕ การออกบัตรและการออกใบรับ และการออกใบแทนใบรับ การกำหนดรูปแบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการ (มาตรา ๘) จะถูกกำหนดไว้ตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ ๑๘ (พ.ศ. ๒๕๔๒) และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ออกตามความในพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. ๒๕๒๖

๒.๖ สถานที่ยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวประชาชน ได้กำหนดไว้ตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๕๕) ออกตามความในพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. ๒๕๒๖ ดังนี้

- ๑) ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอ หรือสำนักงานเขต
- ๒) สำนักทะเบียนสาขาตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร
- ๓) สำนักงานเทศบาล
- ๔) ศาลาว่าการเมืองพัทยา
- ๕) สำนักงานหรือที่ทำการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นได้รับการแต่งตั้งเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยบัตรประจำตัวประชาชน
- ๖) สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง
- ๗) หน่วยบริการจัดทำบัตรเคลื่อนที่ของกรมการปกครอง
- ๘) สถานที่อื่นที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด
- ๙) ผู้มีถิ่นพำนักนอกราชอาณาจักร อาจยื่นคำขอมีบัตรใหม่หรือคำขอเปลี่ยนบัตร ณ สถานเอกอัครราชทูต สถานกงสุลใหญ่ หรือส่วนราชการของกระทรวงการต่างประเทศที่เรียกชื่ออย่างอื่นได้

๒.๗ ขนาด สี ลักษณะของบัตร รายการในบัตร และรายละเอียดของบัตรประจำตัวประชาชน (มาตรา ๗) จะกำหนดรายละเอียดไว้ในกฎหมายกระทรวงฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๕๔) ออกตามความในพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. ๒๕๒๖ เช่น บัตรประจำตัวประชาชนจะมีสีขาวยาว พื้นสีฟ้าผลิตด้วยวัสดุและเคลือบด้วยวัสดุป้องกันการปลอมแปลงตามที่เจ้าพนักงานออกบัตรกำหนด

๒.๘ รายการในบัตรประจำตัวประชาชน อย่างน้อยต้องมีรายการ ชื่อตัว ชื่อสกุล วันเดือนปีเกิด ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน รูปถ่าย และเลขประจำตัวประชาชนของผู้ถือบัตร รวมถึงลายมือชื่อหรือตราลายมือชื่อ และตราประจำตำแหน่งของเจ้าพนักงานออกบัตร ส่วนรายการศาสนาหรือนิกายของศาสนา หรือลัทธินิยม ในทางศาสนาของผู้ถือบัตรนับถือจะมีหรือไม่มีก็ได้ (มาตรา ๗ (๑) (๒))

๒.๙ บัตรประจำตัวประชาชนจะมีหน่วยความจำ (IC Chip) เพื่อบันทึกข้อมูลอื่นนอกจากข้อมูลทั่วไปที่ปรากฏบนบัตร โดยข้อมูลดังกล่าวจะไม่สามารถเปิดเผยได้ เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากผู้ถือบัตร หรือเพื่อประโยชน์ของรัฐหรือเพื่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง (มาตรา ๗/๑)

๒.๑๐ ผู้ถือบัตรที่เสียสัญชาติไทยไม่ว่าด้วยสาเหตุใด หมดสิทธิที่จะใช้บัตรในทันทีและต้องส่งมอบบัตรแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ ตามที่ผู้ถือบัตรมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านภายในสามสิบวัน (มาตรา ๙)

๒.๑๑ กำหนดให้ผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง (คู่สมรส บุพการี และผู้สืบสันดานของผู้ถือบัตร) จะขอตรวจหลักฐานรายการหรือข้อมูลใดเกี่ยวกับบัตร โดยปฏิบัติตามวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงการขอตรวจหลักฐาน รายการ หรือข้อมูลเกี่ยวกับบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. ๒๕๕๕ (มาตรา ๑๐)

๒.๑๒ บทกำหนดความผิดตามกฎหมายว่าด้วยบัตรประจำตัวประชาชน

๑) การยื่นขอมีบัตร ขอมีบัตรใหม่ และขอเปลี่ยนบัตร ของผู้ซึ่งมีอายุสิบห้าปีขึ้นไป หากไม่ยื่นขอมีบัตรภายในกำหนดระยะเวลาหกสิบวัน จะมีความผิดฐานไม่ขอมีบัตรภายในกำหนด มีโทษปรับไม่เกินหนึ่งร้อยบาท (มาตรา ๑๑)

๒) ผู้ใดเข้าถึงข้อมูลหรือเปิดเผยข้อมูลที่บันทึกไว้ในหน่วยความจำ ที่ข้อมูลทั่วไปที่ปรากฏบนบัตร โดยผู้ถือบัตรไม่ได้ให้ความยินยอมจากผู้ถือบัตร มีโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา ๑๒)

๓) ผู้ถือบัตรที่เสียสัญชาติไทย ไม่ส่งมอบบัตร มีโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา ๑๓)

๔) ผู้ถือบัตรที่เสียสัญชาติไทย นำบัตรไปใช้หรือแสดง มีโทษจำคุกไม่เกินสิบปีและปรับไม่เกินสองแสนบาท (มาตรา ๑๓)

๕) ผู้ใดที่ไม่มีสัญชาติไทย ยื่นขอมีบัตรโดยแสดงเอกสารเท็จต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ มีโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา ๑๔ (๑))

๖) ผู้ใดที่มีสัญชาติไทย ยื่นขอมีบัตรโดยแสดงเอกสารเท็จต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ มีโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา ๑๔ (๒))

๗) ผู้ใดปลอมบัตร มีโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา ๑๔ (๓))

๘) ผู้ใดใช้หรือแสดงบัตร ที่ได้มาจากการกระทำความผิดฐานเป็นผู้ไม่มีสัญชาติไทย ยื่นขอมีบัตรโดยแสดงเอกสารเท็จต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเป็นผู้ยื่นขอมีบัตรโดยแสดงเอกสารเท็จต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือปลอมบัตร ให้รับโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น (มาตรา ๑๔ (๔))

๙) กรณีผู้กระทำความผิดหรือผู้ใช้หรือผู้สนับสนุนการกระทำความผิด เป็นเจ้าพนักงานออกบัตร เจ้าพนักงานตรวจบัตร หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ มีโทษจำคุกตั้งแต่สามถึงสิบห้าปีและปรับตั้งแต่หกหมื่นบาทถึงสามแสนบาท (มาตรา ๑๔ วรรคสอง)

๑๐) ผู้ใดนำบัตรของผู้อื่นไปใช้หรือแสดงว่าตนเป็นเจ้าของบัตร มีโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนถึงห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท (มาตรา ๑๕)

๑๑) ผู้ใดเอาหรือยึดบัตรของผู้อื่นเพื่อประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ มีโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนและปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท (มาตรา ๑๕ ทวิ)

๑๒) ผู้ใดยินยอมให้ผู้อื่นนำบัตรของตนไปใช้ในทางทุจริต มิโทษจำคุกตั้งแต่สามเดือนถึงสามปี หรือปรับตั้งแต่ห้าพันบาทถึงหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา ๑๖)

๑๓) ผู้ถือบัตร ที่มีอายุตั้งแต่สิบห้าปีขึ้นไป หากไม่สามารถแสดงบัตรตามที่เจ้าพนักงานตรวจบัตรขอตรวจ มีโทษปรับไม่เกินสองร้อยบาท (มาตรา ๑๗)

๒.๑๓ บรรดาความผิดที่มีโทษปรับเพียงอย่างเดียวตามกฎหมายบัตรประจำตัวประชาชน เมื่อผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับต่อพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว ให้ถือว่าเป็นคดีเล็กน้อยตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (มาตรา ๒๒)

๓. ผู้รักษาการตามกฎหมายและวันบังคับใช้

๓.๑ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

๓.๒ พระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. ๒๕๒๖ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๐/ตอนที่ ๖๒/ฉบับพิเศษ หน้า ๑/ลงวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๒๖ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๒๖

๓.๓ พระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๒ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๖/ตอนที่ ๑๑ ก/หน้า ๑/ลงวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๔๒ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๒

๓.๔ พระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๔ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๘/ตอนที่ ๓๔ ก/หน้า ๖๔/ลงวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๔ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๔

หมายเหตุ - คำอธิบายนี้มีขึ้นเพื่อประโยชน์ในการเข้าใจสาระสำคัญของกฎหมายเท่านั้น ส่วนการจะปฏิบัติตามกฎหมายให้เป็นไปอย่างถูกต้องนั้น ประชาชนจะต้องศึกษา ทำความเข้าใจ ตรวจสอบและยึดถือตัวบทกฎหมายเป็นสำคัญ